

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СИСТЕМАХ АКАДЕМІЧНОГО ПОШУКУ: ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ОГЛЯД ПЛАТФОРМ SCOPUS, WEB OF SCIENCE ТА GOOGLE SCHOLAR

Кусмарова О.О., завідувачка сектору, Наукова бібліотека, ХНУРЕ

Шевченко Є.А., бібліограф 1 кат., Наукова бібліотека, ХНУРЕ

Abstract. *This research provides an overview of modern artificial intelligence tools integrated into leading scientific databases. The key features of AI-powered tools such as AI Query Builder in Scopus, Web of Science Research Assistant, and Google Scholar Labs are examined. These tools automate Boolean search queries, enable multilingual processing, and significantly reduce the time required for conducting literature reviews.*

Keywords: *artificial intelligence, academic search, Boolean queries, literature review.*

Сучасна наука характеризується швидким зростанням обсягу наукової інформації, через що традиційні методи пошуку та аналізу літератури втрачають свою ефективність. За останні роки бази даних, опублікували мільйони наукових робіт, що створює істотні труднощі для дослідників у процесі формування релевантної інформаційної бази. Використання штучного інтелекту в науковому пошуку відкриває нові перспективи для оптимізації цих процесів, дозволяючи суттєво скоротити час, який витрачається на початкових етапах досліджень.

До 2025 року провідні наукометричні бази даних отримали вбудовані ШІ-асистенти. У системі Scopus [1] представлено декілька AI-інструментів, проте на сьогодні для користувачів ХНУРЕ доступний AI Query Builder, тоді як інші модулі потребують окремої передплати.

AI Query Builder – це інструмент у стандартному пошуку БД Scopus, який допомагає автоматично будувати правильні булеви (логічні) пошукові запити із ключовими словами. Однією з важливих переваг є наявність інтелектуального мовного модуля, який обробляє запити не лише англійською мовою, але й автоматично виправляє орфографічні помилки, забезпечуючи точніші результати. Система здатна аналізувати формулювання запиту та визначати доцільність застосування пошуку різних типів — пошуку за математичними моделями (векторного), за ключовими словами або їх комбінування. Крім того, зазначені запити можуть бути адаптовані для використання в інших наукових БД, що суттєво підвищує їхню практичну значущість і сприяє розширенню можливостей науково-дослідної діяльності.

У вересні 2024 року компанія Clarivate презентувала Web of Science Research Assistant [2] – сучасний інструмент, створений на основі генеративного штучного інтелекту. Його функціональність спрямована на підвищення ефективності пошуку ключових наукових праць, вирішення складних дослідницьких завдань, а також на візуалізацію когнітивних зв'язків між результатами наукової діяльності. Однак, Research Assistant є платним доповненням до базової передплати WoS Core Collection, і для користувачів нашого університету на сьогоднішній день недоступний.

Google Scholar Labs [3], введений у дію в листопаді 2025 року, представляє нове покоління семантичного пошуку. На відміну від звичних методів, цей інструмент розподіляє складні дослідницькі запити на окремі компоненти і проводить всебічний пошук професійних статей. Система наочно демонструє, як кожна знайдена робота відповідає на запити користувача. Слід зазначити, що у пошуковому вікні можна писати запит будь-якою зручною для користувача мовою. Наприклад сама база пропонує різні варіанти запитів.

Співробітники Наукової бібліотеки ХНУРЕ у своїй роботі також використовують сучасні технології. Для ілюстрації особливостей AI-асистентів БД Scopus, Web of Science та Google Scholar було згенеровано інфографіку (рис. 1). Візуалізацію сформовано за допомогою інтелектуального інструменту NotebookLM [4].

Рисунок 1 – Штучний інтелект у наукометрії: Нова ера наукового пошуку

Завдяки ШІ-інструментам дослідники можуть значно зекономити час на етапі підготовки літературного огляду, зосередившись на глибшій аналітичній роботі. Практична цінність цих інструментів особливо важлива для молодих науковців та аспірантів, які часто стикаються з труднощами при формулюванні складних пошукових запитів через недостатній досвід.

Список літератури

1. Elsevier. (2024). Launch of Scopus AI to Help Researchers Navigate the World of Research. London. Press release. <https://www.elsevier.com/about/press-releases/launch-of-scopus-ai-to-help-researchers-navigate-the-world-of-research>.
2. Osagie, Adefunke (2026). A more transparent, connected experience in Web of Science Research Assistant. Blog. Clarivate. <https://clarivate.com/academia-government/blog/a-more-transparent-connected-experience-in-web-of-science-research-assistant>.
3. Blog Google. (2025). We're introducing Google Scholar Labs to answer your research questions. Learning & Education. <https://blog.google/products-and-platforms/products/education/google-scholar-labs>.
4. Google Workspace. (б. д.) NotebookLM – інструмент для досліджень і навчання на основі ШІ. <https://workspace.google.com/intl/uk/products/notebooklm>.